

Marco Siddi, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti
Barbara Gaweda, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

PUOLAN PARLAMENTTIVAALIT 2019

POPULISTISEN OIKEISTON TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ VALOISALTA

Puolaa hallitseva Laki ja oikeus -puolue näyttää olevan varma vaalivoitostaan. Menestyksen taustalta löytyy kaksi syytä: puolueen avokätinen sosiaalipolitiikka ja heikko oppositio. Hyökkäykset oikeuslaitosta ja mediaa vastaan voivat kuitenkin entisestään murentaa oikeusvaltioperiaatetta ja pahentaa kiistoja EU:n kanssa.

Lokakuun 13. päivänä puolalaiset pääsevät valitsemaan uuden parlamentin seuraavaksi neljäksi vuodeksi. 38 miljoonan asukkaan Puola on kuudenneksi suurin EU-maa, ja suurin niistä maista, jotka liittyivät unioniin historiallisessa, vuoden 2004 laajentumisessa. Puolasta on tullut merkittävä toimija EU-politiikassa siitä huolimatta, ettei se kuulu euroalueeseen.

Puolan suhde EU-instituutioon ja maan tärkeimpiin eurooppalaisiin kumppaneihin on kuitenkin muuttunut jännitteiseksi. Nationalistisen ja konservatiivisen Laki ja oikeus -puolueen valtaannousu lokakuussa 2015 ja sitä seuranneet toimet ovat johtaneet siihen, että maan nykyistä hallitusta on arvosteltu voimakkaasti oikeuslaitoksen, julkishallinnon

ja median riippumattomuuden horjuttamisesta.

Joulukuussa 2017 Euroopan komissio esitti, että Puolan hallituksen tekemät oikeudelliset uudistukset saattavat rikkoa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta, koska ne heikentävät vallanjakoa toimeenpano- ja tuomiovallan välillä. Sen vuoksi komissio aloitti prosessin (perustuen Euroopan unionin perussopimuksen 7. artiklaan), joka saattaa lopulta johtaa Puolan äänivallan menettämiseen EU:n neuvostossa. Se tosin vaatisi muiden jäsenmaiden yksimielisen päätöksen. Lisäksi unionin tuomioistuin katsoi kesäkuussa 2019, että Puolan korkeimman oikeuden uudistus rikkoo EU-lainsäädäntöä.

Kuluneen vuoden aikana Puolan välejä isoimpiin EU-kumppaneihin

on kiristänyt lisäksi se, että Puola torjui kiintiöt turvapaikanhakijoiden uudelleensijoittamisesta.

Vaikka maa on ollut törmäyskurssilla EU:n kanssa, Laki ja oikeus -puolueen johtama hallitus on säilyttänyt kansansuosionsa. Puolan talous on jatkanut kasvuaan vuodesta 2015, eikä vähiten EU-rahautuksen takia. (Puola on ylivoimaisesti suurin EU-budjetin nettosaa-ja.) Tämä on kasvattanut monien puolalaisten ostovoimaa.

Hallitus on käynnistänyt sosiaaliturvan uudistuksia, kuten uuden lapsilisäedun, mikä on lisännyt hallitsevan puolueen suosiota vähäosaisten keskuudessa. Uudistukset on nähty selvänä irtiottona edellisen keskustaoikeistolaisen hallituksen politiikasta, joka laiminlöi sosiaalipolitiikkaa ja kasvatti

eriarvoisuutta. Laki ja oikeus -joh-
toinen hallitus on hyötynyt myös
siitä, että keskustaoikeistolainen
oppositio on ryvettänyt poliittisissa
ja taloudellisissa skandaaleissa.

Eurovaalien tulos toukokuussa
2019 vahvisti Laki ja oikeus -puolu-
een suosiota. Puolue sai 45 prosent-
tia äänistä ja menestyi hyvin pie-
nissä kaupungeissa ja maaseudun
vaalipiireissä. Puoluetta äänestivät
perus- tai ammattikoulutuksen
saaneet, eläkeläiset sekä työttö-
mät. Vähemmän kannatusta puolue
keräsi suurimmista kaupungeista.

Pääoppositiopuolueiden ääni-
saalis jäi 38 prosenttiin, vaikka
ne olivat yhdistäneet voimansa
muodostamalla ”eurooppalaisen
koalition”. Vaaliallianssiin kuulu-
vat keskustaoikeistolainen Kan-
salaisfoorumi, neoliberaalipuolue
Moderni ja Demokraattinen vasem-
mistoliitto, Puolan kansanpuolue ja
vihreät. Konservatiivista maaseu-
dun väkeä ja urbaaneja liberaaleja
yhdistänyt monenkirjava vaali-
allianssi ei kuitenkaan kyennyt
rakentamaan selkeää ja yhtenäistä
viestiä äänestäjille.

Tuleviin parlamenttivaaleihin
oppositio järjestäytyikin uudes-
taan. Demokraattinen vasemmis-
toliitto jätti eurooppalaisen koali-
tion ja tavoittelee paikkoja uudes-
sa vasemmistoallianssissa, johon
kuuluvat liberaalipuolue Kevät ja

vasemmistolainen Yhdessä. Puo-
lan kansanpuolue on muodostanut
uuden koalition pienempien puo-
lueiden kanssa tarkoituksenaan
elvyttää kannatusta perinteisissä
maaseudun vaalipiireissä, joita Laki
ja oikeus hallitsee.

Laki ja oikeus johtaa selvästi
mielipidetiedusteluja. Vaalien alla
puolue näyttää turvautuvan kak-
soisstrategiaan. EU-tasolla se on
ottanut aiempaa sovittelivamman
roolin. Se äänesti esimerkiksi Ursula
von der Leyenia komission johtoon,
eikä se protestoinut ehdokkaiden-
sa poissulkemista valiokuntien
puheenjohtajapaikoilta Euroopan
parlamentissa. Yhteistyöhakuisuus
voi johtua myös meneillään olevista
EU:n pitkän aikavälin budjettineu-
votteluista: Varsova pelkää, että
rahoitus sidotaan oikeusvaltioperi-
aatteen noudattamiseen.

Laki ja oikeus -puolue kiristää
kuitenkin yhä tiukemmin otettaan
maan hallinnollisista instituutiois-
ta. Se suunnittelee oikeuslaitoksen
järjestämistä uudestaan, mikä vah-
vistaisi puolueen valtaa. Hallitus on
järjestänyt mustamaalauskampan-
jan tuomioistuimia vastaan, koska
nämä vastustavat uudistuksia.

Tämänvuotisessa lehdistön-
vapautta mittaavassa World Press
Freedom -raportissa Puolan mediaa
kutsutaan ”kansalliseksi mediak-
si”, ja sen todetaan muuttuneen

hallituksen propagandan äänitor-
veksi. Jo vuonna 2017 Freedom Hou-
se laski Puolan sijoitusta ”vapaasta”
”osittain vapaaksi” hallituksen toi-
mien vuoksi. Nyt valtapuolue pohtii
yksityiseen mediaan kohdistuvien
ulkomaisten sijoitusten rajoittamis-
ta. Ne korvattaisiin julkisella rahoi-
tuksella, mikä kiristäisi entisestään
puolueen otetta tiedostusvälineistä.

Hallituksen illiberaalia poli-
tiikkaa on täydennetty ultrakon-
servatiivisella ja nationalistisella
retoriikalla, joka kohdistuu eri-
tyisesti seksuaali- ja sukupuolivä-
hemmistöihin. Kun vuonna 2015
Laki ja oikeus kampanjoi hyök-
käämällä siirtolaisia ja pakolaisia
vastaan, tällä kertaa se tavoittelee
konservatiivisia äänestäjiä vastus-
tamalla ”LGBT-ideologiaa”. Patrio-
tismen varjolla se on edistänyt myös
nationalistista poliittisen historian
tulkintaa, mikä on johtanut kiis-
toihin Israelin, Ukrainan ja Venäjän
kanssa. Lukuisat historioitsijat ovat
myös paheksuneet sitä.

Jos Laki ja oikeus voittaa tulevat
vaalit, on epätodennäköistä, että
sen politiikka ja retoriikka muut-
tuisivat merkittävästi. On toden-
näköistä, että Puolan sisäpoliittinen
kehitys aiheuttaa haasteita Euroo-
pan unionille myös jatkossa.